



## De effecten van de coronacrisis op de energietransitie

*Position paper Natuur & Milieu - 18 mei 2020*

Per brief van 30 april verzoekt de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat van de Tweede Kamer om onze visie te presenteren op de effecten van de coronacrisis op de energietransitie. In deze position paper presenteren wij onze antwoorden op de gestelde vragen. Voorafgaand daaraan maken wij graag van de gelegenheid gebruik om meer in algemene zin onze visie te delen op hoe de samenleving en de economie zich uit de coronacrisis kan ontwikkelen, op een manier die tevens klimaatveranderingsbestrijding en natuurherstel bevordert.

### Onze visie

Op eigen initiatief hebben wij samen met een tiental experts een '[Investeringsagenda voor een toekomstbestendig Nederland](#)' opgesteld met concrete maatregelen die de overheid kan treffen om klimaat- en natuurinclusief de economie te herstellen. Dit document hebben wij op woensdag 28 april jl. aan het Kabinet, Kamerleden en de Ministeries van EZK en Financiën aangeboden. De kern van dit document is drieledig:

- Verbind aan korte termijn **steun**maatregelen voorwaarden op het gebied van duurzaamheid. Nu bedrijven begrijpelijk een beroep doen op publieke middelen is het passend gelet op wederkerigheid dat deze publieke middelen ook dienstbaar zijn aan meer publieke belangen (zoals klimaat en natuur) dan uitsluitend het redden van ondernemingen/werkgelegenheidsbehoud.
- Ontwikkel een investeringspakket met **stimulerings**maatregelen gericht op de opbouw van de economie en dat werkgelegenheid schept voor getroffen sectoren én diezelfde publieke belangen, zoals de energietransitie, dient.
- Deze steun- en investeringsmaatregelen zijn alleen lonend als ze blijvend financiële en maatschappelijke waarde scheppen. Hiervoor dient een wettelijke en beleidsmatige stimulerende context te worden gecreëerd met structurele **stysteem**maatregelen. Daarmee wordt de wederkerigheid en het rendement van publieke middelen beschermd en gewaarborgd.

Vanuit deze visie beantwoorden wij de vragen.

### Op welke wijze heeft corona invloed op de energietransitie?

De omslag naar een CO<sub>2</sub>-vrije energievoorziening is van ongekend groot maatschappelijk belang. Met het Klimaatakkoord heeft de Nederlandse overheid richting gegeven aan die transitie. Daarmee is ervoor gekozen de sector van duurzame energie te stimuleren en fossielafhankelijke energieproductie steeds meer te ontmoedigen. Ondanks de coronacrisis is het van cruciaal belang dat de overheid onverkort vasthoudt aan deze afspraken. Immers, het afzien van voorgenomen maatregelen om lasten van de te ontmoedigen sector te verlichten, benadeelt te stimuleren sectoren dienovereenkomstig. Per saldo is dit geen economische steunmaatregel. Sterker, nu we weten dat veel sectoren onverhoopt in een impasse terecht zijn gekomen, loont het de moeite om vanuit deze achtergrond te bezien welke maatregelen nu versneld of geïntensiveerd kunnen worden ingevoerd om versneld naar een toekomstbestendige economie te bewegen.

## Deelvraag 1: welke impact hebben de coronamaatregelen op het rendement van investeringen in duurzame technieken?

Door het terugvallen van de economische activiteiten is het energieverbruik lager. Dat heeft tot gevolg dat de prijs voor (duurzame) energie onder druk staat. Gelet op de ontwikkelopgave van hernieuwbare bronnen die forse investeringen vergen (in plaats van fossiele bronnen waarvoor deze investeringen reeds gemaakt zijn) is dit voor de energietransitie een serieus gevaar. Als we de klimaatdoelstellingen willen halen dan ontkomen we er niet aan om de business case voor investeringen voor hernieuwbare bronnen te verbeteren ten laste van fossiele bronnen. Wij pleiten daarom om juist in deze tijd duurzame investeringen aan te jagen. Dat kan door subsidie indien er een tijdelijke stimulans vereist is, en door beprijzing van milieuschade als er structureel een correctie nodig is op marktfalen doordat vervuiling niet wordt beprijsd. Beide instrumenten zijn nodig! Voorbeelden hiervan zijn onder andere het versnellen van de duurzame en natuur-inclusieve woningbouw en de btw op arbeid te verlagen, de subsidie energiebesparing eigen huis te versimpelen en een isolatieverplichting met een subsidie bij natuurlijke verandermomenten zoals woningoverdracht bij koop- en huurwoningen in te voeren, en meer gelden vrij te maken voor subsidieregelingen voor duurzame energieprojecten door de begrotingsreserve beschikbaar te stellen voor nieuwe beschikkingen in plaats van af te romen naar de algemene middelen<sup>1</sup>.

## Deelvraag 2: Welke gevolgen hebben de coronamaatregelen op werk en inkomen?

De coronacrisis dreigt een gat te slaan in werkgelegenheid in allerlei sectoren. Voor het waarmaken van de energietransitie zijn veel banen nodig. Onder andere bij netbeheerders, maar bijvoorbeeld ook bij installateurs voor zonnepanelen bleken tot voor kort de beschikbare arbeidskrachten de remmende factor op de energietransitie. Nu in veel sectoren banen verloren dreigen te gaan pleiten wij ervoor om grootschalige betaalde omscholingsprogramma's te ontwikkelen gericht op banen die nodig zijn voor de energietransitie. Hierbij valt te denken aan investeren in een omscholingsprogramma voor personeel in de weginfrastructuur richting banen in de duurzame energietransitie of woningbouw, het ontwikkelen van een actief omscholings- en omschakeltraject voor boeren die de overstap naar een duurzame landbouw nu willen maken en gesubsidieerde arbeidscapaciteit beschikbaar te stellen voor bedrijven die straks werknemers hard nodig hebben, en dit te koppelen aan het omscholingsprogramma voor mensen uit sectoren die noodgedwongen moeten afbouwen.

## Deelvraag 3: Hoe beoordeelt u de inzet van klimaatmaatregelen tijdens en na de corona-crisis?

In Nederland hebben we de start gemaakt met een transitie naar een duurzame economie. Het is daarom logisch dat in deze coronacrisis economische steunmaatregelen gecombineerd worden met een verdere stimulering van die transitie. Noodgedwongen heeft de crisis een aantal hardnekkige patronen doorbroken en kwetsbaarheden blootgelegd, maar daarmee ook de kansen voor een duurzame samenleving laten zien. We reizen veel minder en waarderen de lokale economie meer, we ervaren schonere lucht en herwaarderen de natuur. Benut deze nieuwe kansen en het nieuwe draagvlak om het blijvend anders te doen. Juist door nu en versneld klimaatmaatregelen te nemen. Stimuleer en investeer in slim en schoner mobiliteitsbeleid samen met o.a. gemeenten en werkgevers, en in natuurversterking. Ondersteun hulpvragen voor circulaire en korte ketens.

Wij zijn blij dat het kabinet heeft doorgepakt met het Urgenda-vonnis en het consultatieproces van de CO<sub>2</sub>-heffing voor de industrie. Zij laat zo zien dat we ook in deze tijd door moeten gaan met maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan. Het vervroegd sluiten van kolencentrales is de meeste effectieve manier om de uitstoot van broeikasgassen fors te verlagen. Nu wordt de capaciteit van de kolencentrales teruggeschroefd met als doel een structurele emissiereductie van 5 tot 7,5 Mton. Maar het zou beter zijn om dit in te vullen is door sluiting van 2 tot 3

---

<sup>1</sup> Zie ook: [Energieia, 30-04-2020](#)

centrales. Zie hiervoor ook ons eerdere onderzoek naar de [effecten van het sluiten van kolencentrales](#). Uiteraard in combinatie met effectieve omscholing.

Zoals eerder aangegeven is het van belang dat de middelen voor de SDE+(+) toereikend zijn. Om deze reden is het zorgwekkend dat de minister van Economische Zaken en Klimaat €680 miljoen uit de begrotingsreserve voor de SDE naar de algemene middelen heeft gesluisd. De middelen voor de SDE is geormerkt geld dat opgehaald wordt met de Opslag Duurzame Energie (ODE). Deze middelen zijn bedoeld voor de energietransitie. Het besluit van de minister schept een gevaarlijk precedent. Wij hopen dat de minister zo spoedig mogelijk dit besluit terugdraait en juist meer middelen beschikbaar stelt voor de toekomstige SDE-rondes. Daarnaast biedt de herziening van de SDE+ naar de SDE++ kansen om de SDE toekomstgericht in te richten. Hierover heeft Natuur & Milieu eerder samen met de Natuur en Milieufederaties, Greenpeace en Milieudefensie een [position paper](#) ingebracht bij de schriftelijke rondetafel over de SDE++<sup>2</sup>.

#### Deelvraag 4: Wat adviseert u aan het kabinet en de Tweede Kamer omtrent dit onderwerp?

Om de energietransitie te waarborgen stellen wij de volgende maatregelen voor die tevens zijn opgenomen in onze [investeringsagenda](#).

##### *Steunmaatregelen*

- Steun de werkgelegenheid door gesubsidieerde arbeidscapaciteit beschikbaar te stellen voor bedrijven die straks werknemers hard nodig hebben, en koppel dit aan het omscholingsprogramma voor mensen uit sectoren die noodgedwongen moeten afbouwen.
- Verhoog het budget voor de SDE-regeling voor duurzame energieprojecten door de begrotingsreserve beschikbaar te stellen voor nieuwe beschikkingen.
- Versterk de investeringszekerheid van wind op zee projecten door onder meer het stimuleren en concretiseren van elektrificatie in de industrie
- Verbreed subsidiecategorieën in de SDE++ regeling voor CO<sub>2</sub>-reductie in de industrie, met name voor elektrificatieopties waarbij kan worden aangetoond dat de stroom wordt afgenomen van hernieuwbare bronnen. Juist nu zijn hiervoor extra kansen omdat door de coronacrisis de productieniveaus van fossiel gedreven installaties lager liggen en daarmee ook de gelegenheid er is van vervanging.
- Stel extra capaciteit van 100 FTE in bij het Expertise Centrum Warmte (ECW).

##### *Stimuleringsmaatregelen*

- Zet in op, en versnel het stimuleren van publiek én privaat gefinancierde investeringen in infrastructuur voor de energietransitie, zoals warmtenetten en waterstofnetten en het significant opschalen van regionale - en hoofdinfrastructuur van het elektriciteitsnet.
- Zorg voor versnelling en opschaling van staatsdeelnemingen door InvestNL en EBN op groene projecten.
- Ontsluit het potentieel van zonnepanelen op grote daken door opwek bij nieuwbouw ook voor deze gebouwen (bedrijfshallen, distributiecentra) door het Rijk verplicht te stellen in het bouwbesluit (waar nu via de NOVI de gemeenten deze bevoegdheid krijgen) tenzij aantoonbaar is dat dat niet kan. Gecombineerd met een transitiegerichte SDE-regeling die de onrendabele top wegneemt.
- Investeer gericht in de verdere ontwikkeling van smart grids, demand side respons en het bevorderen van CO<sub>2</sub>-vrij flexibele energiecapaciteit op basis van waterstof en batterijopslag.
- Start grootschalige isolatie van woningen, door een isolatieverplichting met een subsidie bij natuurlijke verandermomenten zoals woningoverdracht bij koop- en huurwoningen.

---

<sup>2</sup> [Kamerstuk 2020D16710](#), pagina 45 en verder.

- Versimpel de subsidie energiebesparing eigen huis. Overweeg een ‘snelle-beslissers’-bonus om de markt snel op gang te helpen.
- Neem de onrendabele top bij warmte-aansluitingen van eigenaar-bewoners en utiliteit weg. Zorg dat ook eigenaar-bewoners en particuliere en maatschappelijke vastgoed eigenaren in aanmerking komen voor de stimuleringsregeling zoals de Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen.
- Versnel uitvoering/opdrachtverlening van projecten die gericht zijn op klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving en landinrichting.
- Investeer versneld in de elektrische laadinfrastructuur.

### *Systemmaatregelen*

- Zorg ervoor dat consumenten hun spaargeld blijven investeren door ook bij bestaande bouw investeringen in zonnepanelen door woningkopers te belonen met een lagere overdrachtsbelasting.
- Internaliseer milieukosten vergaand in alle sectoren van de industrie, zodat het vanzelfsprekend wordt om duurzame maatregelen te nemen en koplopers worden beloond. In het Klimaatakkoord is een CO<sub>2</sub> heffing voor de industrie afgesproken, die wordt omgezet in wetgeving. Op dit moment wordt alleen CO<sub>2</sub>-heffing geheven over het deel van de uitstoot dat boven de ETS benchmark ligt. Maar belangrijk is dat deze CO<sub>2</sub> heffing wordt uitgebreid naar een vlakke CO<sub>2</sub> heffing, waarbij alle CO<sub>2</sub>-uitstoot en dus klimaatschade wordt geprijsd, waarbij de opbrengst van de heffing wordt gebruikt om klimaatmaatregelen bij bedrijven te financieren. Ook kan dit geld worden gebruikt voor een goed sociaal plan voor sectoren die zullen krimpen waarvoor de werkgelegenheid in de juist groeiende sectoren kan ontstaan. Goede om- en bijscholing is wat ons betreft daar onlosmakelijk onderdeel van. Zo helpen we onze industrie juist om op lange termijn concurrerend te worden.
- Om gemeenten, gebouweigenaren en de warmtebedrijven te ondersteunen stellen wij voor om een Nationaal Garantiefonds op te richten zodat gemeenten en warmtebedrijven dit instrument kunnen gebruiken voor het maken van afspraken over garanties op projectniveau. InvestNL zou het garantiefonds kunnen oprichten en beheren. Het voordeel van deze nationale aanpak is dat niet iedere gemeente samen met lokale partijen het wiel hoeft uit te vinden en er snelheid kan worden gemaakt.
- Versnel de duurzame en natuur-inclusieve woningbouw door meer subsidie beschikbaar te stellen en de btw op arbeid te verlagen.

Contact: [m.prins@natuurenmilieu.nl](mailto:m.prins@natuurenmilieu.nl)